

ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ РЭСУРСЫ БЕЛАРУСКАЙ МАСТАЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ Ў ПРАСТОРЫ ІНТЭРНЕТ

Даследуюцца інфармацыйныя рэсурсы беларускай мастацкай літаратуры, прадстаўленыя ў інтэрнет-прасторы. Паколькі мастацкая літаратура з'яўляецца часткай культуры нацыі, то ад таго, наколькі поўна і ўсебакова яна прадстаўлена ў кіберпрасторы, залежаць папулярызаванне і распаўсюджванне беларускай культуры, мовы, магчымасць доступу да яе сусветнай супольнасці, а як вынік – пашырэнне міжкультурнай камунікацыі і ўзаемаразумення паміж народамі.

Аналізуюцца замежныя, расійскія і беларускія пошукавыя сістэмы і каталогі рэсурсаў беларускай мастацкай літаратуры. На падставе аналізу вызначаны сістэма інтэрнет-рэсурсаў беларускай мастацкай літаратуры, вартасці і недахопы найбольш папулярных сайтаў. Погляд на праблему даецца праз прызму палітыкі ЮНЕСКА ў дачыненні да захавання культурнай і моўнай разнастайнасці ў кіберпрасторы.

Інтэрнет – глабальная камп'ютэрная сетка, якая на сённяшні час з'яўляецца па сутнасці сусветнай віртуальнай бібліятэкай [21, с. 4]. Тут можна знайсці інфармацыю па любой тэме, праблеме і прычым за кароткі тэрмін (вядома, калі валодаць метадыкай пошуку). Зразумела, нельга абсалютызаваць вартасці Інтэрнету і ігнараваць шкоднасць і інфармацыйную небяспечнасць некаторых web-рэсурсаў, але ўсё ж такі трэба ўсведамляць, што на дадзены момант Інтэрнет – гэта гіганцкая інфармацыйная сістэма, якой карыстаецца больш за мільярд чалавек у свеце, што складае адну сёму частку насельніцтва планеты [7]. Для еўрапейскіх краін гэтыя лічбы больш значныя. Больш паловы насельніцтва Еўропы, у якой пражывае каля 500 мільёнаў чалавек, з'яўляюцца актыўнымі карыстальнікамі Інтэрнету [9].

Як адзначалася на канферэнцыі ААН па гандлі і развіцці, колькасць карыстальнікаў Інтэрнетам у свеце ўзрастае. Гэта тычыцца не толькі эканамічна развітых краін, але і тых, што развіваюцца, і краін з пераходнай эканоміяй. У “Докладе об информационной экономике – 2007/2008 год. Наука и техника на службе развития: новая парадигма ИКТ” адзначалася, што ў перыяд з 2002 г. па 2006 г. у краінах Азіі, Афрыкі, Лацінскай Амерыкі колькасць карыстальнікаў павялічылася на 44%, 43% і 33% адпаведна [23], а самыя высокія штогадовыя тэмпы росту доступу да Інтэрнету былі ў краінах з пераходнай эканоміяй. Калі ў 2002 г. індэкс доступу да Інтэрнету ў развітых краінах быў у дзесяць разоў вышэйшы, чым у тых, што развіваюцца, то ў 2006 г. розніца стала шасціразовай.

Згодна дакладу, паказчыкі доступу да Інтэрнету ў Беларусі і Харватыі –лідэраў сярод краін з пераходнай эканоміяй – былі вышэй, чым у шэрагу эканамічна развітых краін і складалі 57% і 35% адпаведна. Як адзначыў кіраўнік аддзела маркетынгу кампаніі ІІІ “Альтэрнатывная цифровая сетка” (ТМ “Атлант Телеком” і “Шпаркі Дамавік”) А.Вавула, 57 % – гэта колькасць усіх карыстальнікаў ў Беларусі, якія хоць раз у жыцці карысталіся Інтэрнетам. Што тычыцца колькасці актыўных абанентаў, то лічбы тут значна меншыя – прыкладна 2,5–3 мільёны чалавек, ці трэцяя частка насельніцтва Беларусі [18].

Згодна прагнозу вядомай даследчай кампаніі Forrester Research да 2013 г. колькасць карыстальнікаў ва ўсім свеце ўзрастае на 45%, да 2,2 млрд чалавек, прычым лідзіруючыя пазіцыі зоймуць краіны Азіі, дзе будзе змяшчацца 45% карыстальнікаў планеты, а тэмпы росту ў ЗША, Заходняй Еўропе і іншых развітых замежных краінах знізяцца на 1–3% [11].

Прыведзеныя вышэй даныя сведчаць аб тым, што на змену манополіі развітых краін на доступ да сусветнай камп'ютэрнай сеткі прыходзіць больш раўнамернае размеркаванне карыстальнікаў па краінах і рэгіёнах свету, што можа стаць адным з фактараў, які дапаможа краінам, што развіваюцца, і краінам з пераходнай эканоміяй, з аднаго боку, пашырыць межы міжкультурнай камунікацыі, паспрыяе ўзаемаабмену і ўзаемабагацэнню культур, дазволіць усім этнасам паказаць здабыткі сваёй культуры і прыняць удзел у фарміраванні культурнага патэнцыялу цывілізацыі, а з другога – забяспечыць захаванне, развіццё і папулярызаванне нацыянальных культур і моў у свеце. Асаблівае значэнне ў гэтых умовах набывае забеспячэнне шырокага інтэрнет-доступу да рэсурсаў

нацыянальнай мастацкай літаратуры, паколькі, з'яўляючыся сферай агульнацікавага, лепшыя яе творы спрыяюць фарміраванню станоўчага вобраза той ці іншай нацыі, прадастаўляюць сусветнай супольнасці яе культурныя здабыткі.

Улічваючы кірункі дзейнасці традыцыйных бібліятэк [15, с. 62–63], у першую чаргу такія з іх, як “фарміраванне нацыянальнага бібліятэчнага фонду, які забяспечвае знаёмства і вывучэнне грамадзянамі рэспублікі нацыянальных каштоўнасцей свайго народа, а таксама каштоўнасцей іншых народаў” і “прадастаўленне іншаземным грамадзянам доступу да інфармацыйных рэсурсаў Беларусі”, можна вызначыць, што для захавання і папулярызацыі здабыткаў беларускай мастацкай літаратуры неабходна стварэнне электронных бібліятэк мастацкай літаратуры і прадстаўленне іх ў Інтэрнеце. Гэта забяспечыць, па-першае, пашырэнне доступу грамадзян нашай краіны да нацыянальных рэсурсаў мастацкай літаратуры, а па-другое, доступ грамадзян іншых краін да культурных здабыткаў нашага народа, што будзе спрыяць “фарміраванню светапогляду аб разнастайнасці свету, талерантных адносін да каштоўнасцей розных нацый, створыць перадумовы для фарміравання агульначалавечых культурных каштоўнасцей” [15, с. 63].

Маючы на ўвазе, што інфармацыйныя рэсурсы (ІР) мастацкай літаратуры сканцэнтраваны ў бібліятэках, асноўныя намаганні па вырашэнні гэтай задачы павінны рабіцца непасрэдна з іх боку.

Трэба адзначыць, што спецыяльных прац, прысвечаных развіццю інтэрнет-рэсурсаў беларускай мастацкай літаратуры і ролі ў гэтым працэсе бібліятэк, няма. Па гэтай прычыне намі былі прааналізаваны публікацыі, прысвечаныя апісанню інтэрнет-рэсурсаў рускай мастацкай літаратуры [19], класіфікацыі інфармацыйных рэсурсаў электронных бібліятэк [1], выкарыстанню рэсурсаў мастацкай літаратуры ў кіберпрасторы для адукацыйных мэт [22], разгляду інфармацыйна-бібліятэчных інтэрнет-рэсурсаў буйнейшых бібліятэк свету, Расіі і Украіны і іх пошукавым магчымасцям [21]. На аснове даных крыніц намі была распрацавана методика маніторынгу беларускіх і замежных пошукавых сістэм, а таксама інтэрнет-рэсурсаў беларускай мастацкай літаратуры.

Сярод беларускіх пошукавых сістэм і каталогаў, па якіх можна найбольш поўна і прадукцыйна ажыццяўляць пошук беларускай літаратуры, можна адзначыць all.by – Open.by: Увесь беларускі Інтэрнет; catalog.tut.by – каталог беларускіх інтэрнет-рэсурсаў TUT.BY; poisk.com – каталог сайтаў; пошукавая сістэма: Байнэт + Рунэт; akavita.by – каталог-рэйтінг беларускіх сайтаў; br.by – каталог рэсурсаў Байнэта, беларускі рэйтынг; zubr.com – рэгістр беларускіх WWW-рэсурсаў. Сярод іх найбольш карысным з'яўляецца каталог беларускіх інтэрнет-рэсурсаў TUT.BY, дзе ў раздзеле “Літаратура” даюцца спасылкі на 177 сайтаў. Астатнія айчыныя сістэмы па сваіх пошукавых магчымасцях значна саступаюць замежным Яндекс, Rambler, Апорт!, Google, Yahoo!, Altavista. Пры гэтым найбольш эфектыўнымі, на наш погляд, з'яўляюцца сістэмы Яндекс і Google, якія ўтрымліваюць максімум інфармацыі адэкватна адпаведнай тэме запыту. Астатнія пошукавыя сістэмы дубліруюць інфармацыю, прычым менш сістэмна і рэлевантна.

Аналіз беларускіх і замежных пошукавых сістэм прыводзіць да высновы, што сайты, на якіх сканцэнтравана інфармацыя па тэме “Беларуская літаратура”, можна аб'яднаць у групы: 1) уласна літаратурныя, дзе змяшчаюцца навіны сучаснага беларускага літаратурнага жыцця, рэцэнзіі, крытыка, тэарэтычныя матэрыялы, каталогі выдавецтваў, біяграфіі пісьменнікаў і тэксты твораў ці толькі тэксты твораў: “Беларуская палічка” (<http://www.knihi.com>), “Беларуская электронная бібліятэка” (<http://bellib.net>), “Беларуская лічбавая бібліятэка” (<http://www.library.by>), “Літара.net” (<http://litara.net>), “Камунікат” (<http://www.kamunikat.org>), “Кнігарня. Творы і біяграфіі беларускіх пісьменнікаў і паэтаў” (<http://znichka.ucoz.com>), “Бібліотека беларускай літаратуры” (<http://bellib.org>), “Proza.by” (<http://proza.by>), нацыянальны паэтычны партал “Вершы беларускіх паэтаў” (<http://vershy.ru>), “Беларускія аўтары” (<http://autary.iig.pl>); 2) старонкі асобных аўтараў і перакладчыкаў: Леаніда Дайнекі, Янкі Золака, Уладзіміра Караткевіча, Рыгора Крушыны, Паўла і Пятра Сушко, Васіля Сёмухі і інш.; 3) сайты часопісаў і газет: “Дзеяслоў”, “Калоссе”, “Тэксты”, “ARCHE”, “Nihil”, “Правінцыя”, “Аksamітны Жак”, “Наша Ніва”; 4) літаратурныя праекты, напрыклад “Швэдзка-беларускі культурны праект. 4+4+4”, “Старонка пачынаючых аўтараў”, “Zviarok”, “Litteratura Albaruthenica”; 5) сайты навін, дзе змяшчаюцца інтэрв'ю, выступленні пісьменнікаў; 6) сайты ўстаноў і арганізацый,

напрыклад НАН Беларусі; 7) сайты, якія прадстаўляюць даведачныя выданні, напрыклад “slounik.org”, дзе змешчаны даведнік “Беларускія пісьменнікі”, у якім даюцца кароткія біяграфіі і названы асноўныя творы 719 беларускіх аўтараў (<http://slounik.org/>), “Wikipedia” (<http://ru.wikipedia.org/wiki>); 8) сайты кнігавыдавецтваў, напрыклад “Мастацкая літаратура”, “Беларускі кнігазбор”, “Белорусский Дом печати”; 9) сайты бібліятэк, напрыклад Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, абласных бібліятэк; 10) адукацыйныя сайты, да якіх адносяцца рэсурсы для настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры, дзе змяшчаюцца метадычныя матэрыялы і невялікая колькасць тэкстаў беларускіх твораў (<http://www.biblioteka.by/copyright.htm>, <http://belkabinet.ucoz.ru>), і сайты, дзе прадстаўлены сачыненні, рэфераты, дыпламы, курсавыя работы па літаратуры; 11) сайты кніжных інтэрнет-магазінаў (www.oz.by і інш.); 12) сайты навучальных устаноў; 13) сайт, дзе сабраны біяграфіі беларускіх пісьменнікаў і тэксты некаторых твораў; 14) некалькі сайтаў – віртуальныя музеі, напрыклад І.Мележа, А.Макаёнка, М.Багдановіча і інш.; 15) блогі беларускіх літаратараў (напрыклад, блог Вікі Трэнас).

На жаль, сайты бібліятэк нельга аднесці да ніводнай з гэтых катэгорый, таму што яны ўтрымліваюць у асноўным інфармацыю аб саміх бібліятэках, а не тэксты твораў.

Такім чынам, інфармацыя прадстаўлена шматпланавая. Але, на жаль, не заўсёды сістэматызавана, да таго ж не ўсе рэсурсы якасныя. Уласна электронных бібліятэк мастацкай літаратуры, якія прадстаўляюць толькі тэксты твораў, амаль што няма. У асноўным гэта сімбіёз літаратуразнаўства і мастацкай літаратуры. Найбольшая колькасць твораў беларускіх аўтараў пераважна змешчана на сайтах “Беларуская палічка”, “Белорусская электронная библиотека” і “Вершы беларускіх паэтаў”.

“Беларуская палічка” [3] – буйнейшая і старэйшая беларуская электронная бібліятэка. Паўночна-заходняя асацыяцыя беларускіх даследаванняў характарызуе гэты рэсурс як буйнейшую калекцыю on-line кніг на беларускай мове. “Беларуская палічка” арганізавана і падтрымліваецца пражываючым у Вене беларусам Андрусем Жвірам. На ёй змешчаны творы беларускіх аўтараў, пераклады іх на іншыя мовы (рускую, англійскую, польскую, нямецкую), пераклады іншаземных твораў на беларускую мову. Утрымлівае некалькі іншых праектаў: “Слоўнік.org” (збор беларускіх слоўнікаў і даведнікаў) і “Беларусы свету” (малафункцыянальная сацыяльная сетка для беларускамоўных жыхароў замежжа) [8]. У “Беларускай палічцы” пяць версій: беларуская, англійская, польская, руская і нямецкая. Шукаць дакументы можна ў пошукавіку, а можна па раздзелах: проза, паэзія і інш. На люты 2010 г. у раздзеле “Проза” прадстаўлена 169 аўтараў, у раздзеле “Паэзія” – 59, у раздзеле “Драматургія” – 3 і 3 аўтары прадстаўлены ў раздзеле “Літаратурная крытыка”. Творчасць аўтараў прадстаўлена, як правіла, 3–5 тэкстамі твораў.

Цікавым з’яўляецца раздзел “Рэйтінгі”, дзе пазіцыяніруюцца 100 лепшых беларускіх кніг XIX–XX стст. і лепшыя кнігі 2002 г., да спісаў даюцца каментарыі. Трэба адзначыць, што, на наш погляд, гэта самы сяброўскі для карыстальніка рэсурс – без асаблівых праблем можна знайсці некаторыя тэксты твораў і атрымаць дастаткова цікавую літаратурную інфармацыю.

Яшчэ адзін добры сайт – “Кнігарня. Творы і біяграфіі беларускіх пісьменнікаў і паэтаў” [10]. Тут прадстаўлены біяграфіі Я.Баршчэўскага, М.Гарэцкага, У.Дубоўкі, У.Жылкі, М.Зарэцкага, Я.Пушчы, К.Чорнага і творы 45 беларускіх паэтаў і пісьменнікаў – у асноўным класікаў беларускай літаратуры: У.Караткевіча, М.Танка, П.Панчанкі, К.Крапівы, І.Мележа і інш. Колькасць твораў і аўтараў невялікая, але сайт мае добры інтэрфейс, зваротную сувязь – міні-чат, дзе можна задаць пытанне, абмяняцца думкамі, выказаць свае меркаванні аб рэсурсе, дарэчы, яны ў асноўным станоўчыя.

Інтэрнет-рэсурс “Беларуская лічбавая бібліятэка” (віртуальная) [5] аўтары пазіцыяніруюць як буйнейшую падобнага кшталту бібліятэку Беларусі. Утрымлівае 115 тысяч публікацый. У асноўным гэта навуковыя артыкулы, кнігі, рэфераты.

Тут можна апублікаваць свае творы, прайшоўшы рэгістрацыю на сайце. Ёсць раздзел “Беларускі зал”, дзе прадстаўлены праявічныя і паэтычныя тэксты твораў беларускіх аўтараў, але іх няшмат. Са студзеня 2009 г. на сайце з’явіўся праект “Библиотека художественной литературы biblioteka.by” [6], які знаёміць карыстальнікаў з шэдэўрамі сусветнай мастацкай літаратуры, у тым ліку і беларускай. Пошук можна ажыццяўляць па прозвішчу аўтара, ёсць некалькі беларускіх твораў. Недахопы гэтага рэсурсу – вельмі

абмежаваны спіс беларускіх пісьменнікаў, творы падаюцца толькі ў перакладзе на рускую мову, немагчымасць пошуку па прымеце “нацыянальная літаратура”.

“Беларуская электронная бібліятэка” [4] – праект, які ставіў на мэце даць магчымасць людзям ва ўсіх кутках планеты атрымаць доступ да твораў беларускай мастацкай літаратуры як у арыгінале, так і ў перакладах на іншыя мовы, прадставіць іншамоўную літаратуру па-беларуску, але быў прыпынены, так і не дасягнуўшы гэтай мэты. Сёння спіс прапануемых у бібліятэцы пісьменнікаў зусім невялікі: прадстаўлены 32 аўтары, творчасць якіх характарызуецца некалькімі творамі, не заўсёды лепшымі.

У раздзеле “Проза” адлюстравана 20 аўтараў, у раздзеле “Паэзія” – 16, “Публіцыстыка” – 2, “Мемуары” – 2, “Рэлігійная літаратура” – 1, “Гістарычная літаратура” – 3, “Містыфікацыі” – 1. Перакладаў беларускіх твораў – 16: 4 пераклады на балгарскую мову, па 1 на кітайскую, літоўскую і ўкраінскую, 9 – на рускую.

Сярод найбольш цікавых літаратурных сайтаў, прысвечаных ў асноўным сучаснай беларускай літаратуры, можна адзначыць “Камунікат” і “Літара.net”.

Беларуская інтэрнет-бібліятэка “Камунікат.org” існуе з 2000 г., хаця спачатку гэта быў сайт бюлетэня Беларускай рэдакцыі “Радыё Палёнія” (Польскага радыё для замежжа). Сёння – гэта прафесійны сайт з каталогам, пошукавай сістэмай, падпіскай RSS, топ-спісам выданняў. У бібліятэцы прадстаўлена больш за 1000 беларускіх кніг і часопісаў, пастаянна сканіруюцца новыя кнігі. Крытэрыі для размяшчэння матэрыялу на сайце адзін – кніга, часопіс ці артыкул павінны датычыць Беларусі, быць напісаным па-беларуску або нейкім іншым чынам закранаць беларускую тэматыку. На сайце ёсць паўнатэкставыя версіі 54 перыядычных выданняў [2].

Літаратурны форум “Літара.net” – крыніца інфармацыі пра тэндэнцыі, напрамкі, стылі сучаснай беларускай літаратуры, месца дыскусіі паміж людзьмі розных пакаленняў і поглядаў. Мэта праекта – стварэнне пляцоўкі для стасункаў беларускіх творцаў і аматараў беларускай літаратуры. “Літара.net” складаецца з навін літаратурнага жыцця як суполак, так і асобных аўтараў, навін выдавецтваў, анонсаў новых кніг і часопісаў, афіш культурных падзей і імпрэз, даведачнай інфармацыі пра беларускія выдавецтвы, арганізацыі, літаратурныя выданні, персаналіі, сучасную літаратуру, рэцэнзій на новыя кнігі, інтэрв’ю з аўтарамі і крытыкамі, тэарэтычных матэрыялаў, аглядаў часопісаў, тэматычных рубрык, шматлікіх дыскусій. Ёсць звесткі пра 56 сучасных беларускіх аўтараў, даюцца гіперспасылкі на іх сайты ці тэксты твораў [12].

Такім чынам, дастаткова буйных інтэрнет-бібліятэк беларускай літаратуры няма. Існуючыя рэсурсы складаюцца намаганнямі адзіночак, напэўна, маюць вельмі сціплае фінансаванне і не могуць адлюстраваць увесь спектр беларускага прыгожага пісьменства ад класічных, хрэстаматыйных твораў да твораў маладых сучасных аўтараў.

Для параўнання, напрыклад, у Расіі існуюць як буйныя універсальныя электронныя бібліятэкі, дзе прадстаўлены творы рускай літаратуры, так і спецыялізаваныя [20]. Электронная бібліятэка Машкова – самая вядомая і штодзённая папаўняемая, lib.com. – бібліятэка, якая ўключае каля 170 тысяч дакументаў, у тым ліку дэтэктывы, фантастыку, прыгоды. Такога ж кшталту бібліятэка allbest.ru, magister.msk.ru/library, дзе ёсць раздзел “Руская проза XIX–XX стст.». Акрамя гэтага, ёсць 26 спецыялізаваных філалагічных і мастацкіх бібліятэк з вялікім дыяпазнам твораў. Гэта бібліятэкі класічнай і сучаснай рускай літаратуры, шматлікія сайты пісьменнікаў з вялікай колькасцю тэкстаў твораў. Напрыклад, толькі на сайце пісьменніка Л. Андрэева прадстаўлены тэксты 68 апавяданняў, 42 нарысаў і фельетонаў, 11 п’ес, 3 раманаў, 1 аповесці. Практычна столькі ж твораў усёй беларускай літаратуры змяшчаецца ў “Беларускай электроннай бібліятэцы”.

Калі гаварыць аб тым, як прадстаўлена беларуская літаратура ў гэтых бібліятэках, то можна адзначыць, што толькі ў бібліятэцы Машкова ёсць тэксты твораў беларускіх пісьменнікаў: В.Быкава, Н.Гілевіча, У.Караткевіча, Я.Купалы, У.Шыціка (некаторыя з тэкстаў прадстаўлены па-беларуску) – і дадзены спасылкі на беларускія сайты “Беларуская палічка”, “Камунікат” і “Беларуская электронная бібліятэка”.

Такім чынам, можна канстатаваць, што творы беларускай мастацкай літаратуры прадстаўлены ў Інтэрнеце недастаткова поўна. Яшчэ больш сціпла прадстаўлены там творы менавіта на беларускай мове і, што вельмі важна, іх пераклады на іншыя мовы. Гэтая сітуацыя прыводзіць да таго, што беларусы не могуць зараз весці гаворку аб

шырокім міжкультурным абмене. Перш за ўсё гэта вынік адсутнасці мэтанакіраванай прафесійнай дзейнасці ў гэтым кірунку. Між тым на міжнародным узроўні ўзнімаецца праблема захавання і развіцця ўсіх нацыянальных культур і моў. Так, Арганізацыя Аб'яднаных Нацый робіць захады па захаванні культурнай і моўнай разнастайнасці, у тым ліку і ў кіберпрасторы, ажыццяўляе папулярнызацыю, падтрымку і маніторынг палітыкі і мерапрыемстваў у інтарэсах культурнай разнастайнасці і шматмоўя.

У 2001 г. ЮНЕСКА абвясціла Усеагульную дэкларацыю аб культурнай разнастайнасці, устанавіла Сусветны дзень культурнай разнастайнасці ў імя дыялогу і развіцця, прыняла шэраг адпаведных дакументаў [13], дзе падкрэсліваецца, што культурная разнастайнасць – гэта крыніца абменаў, наватарства і творчасці, агульны здабытак чалавецтва, прыводзіцца комплекс мер, неабходных для ажыццяўлення пастаўленых задач.

Нарэшце, 2008 г. быў абвешчаны Міжнародным годам моў. Такі выбар тлумачыцца тым, што розныя мовы маюць стратэгічнае значэнне для народаў і планеты, але працэс глабалізацыі пастаянна пагражае іх існаванню і нават прыводзіць да поўнага знікнення. А разам з тым знікаюць традыцыі, спадчына, унікальнасць мыслення – тыя “бяспэжныя рэсурсы, якія спрыяюць паляпшэнню якасці жыцця будучых пакаленняў” [17].

Асабліва ўвага надаецца захаванню культурнай і моўнай разнастайнасці ў кіберпрасторы. Абумоўлена гэта тым, што бурнае развіццё інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій і Інтэрнету ў апошнія дзесяцігоддзі стала тым новым фактарам, які пагражае існаванню мовы і культуры, бо атрымаць інфармацыю і паслугі ў Інтэрнеце можна толькі на дамінуючых мовах [17]. Згодна статыстыцы Internet World Stats, лідруючыя пазіцыі ў кіберпрасторы займаюць англійская, кітайская і іспанская мовы, якія выкарыстоўваюць 55,6% карыстальнікаў [16].

Увогуле ў Інтэрнеце выкарыстоўваюцца толькі 400 моў з 6700 існуючых у свеце [14]. Гэтая сітуацыя прыводзіць да паглыблення дыспарорцыі у доступе да культурных, навуковых, адукацыйных, прафесійных рэсурсаў паміж тымі, хто можа атрымліваць інфармацыю на сваёй роднай мове, і тымі, хто – не. Між тым развіццё шматмоўнай інфармацыі аб гісторыі, культуры розных народаў спрыяе ўмацаванню талерантнасці і ўзаемаразумення, з'яўляецца фактарам забеспячэння стабільнага і мірнага развіцця цывілізацыі [14]. Усведамляючы гэта, ЮНЕСКА выпрацавала Рэкамендацыі аб развіцці і выкарыстанні шматмоўя і ўсеагульным доступе да кіберпрасторы, дзе адзначаецца, што важнай з'яўляецца задача забеспячэння доступу да інфармацыі ў лічбавым фармаце на ўсіх мовах, у межах выканання якой нацыянальныя ўрады павінны распрацаваць нацыянальную палітыку па пытанні моўнага выжывання ў кіберпрасторы і падтрымліваць стварэнне і распаўсюджванне лакальнага кантэнту ў Інтэрнеце.

На нашу думку, важнай часткай гэтага кантэнту павінны стаць рэсурсы мастацкай літаратуры, і на гэтыя мэты патрэбна выдзяляць фінансавыя сродкі, дастатковыя для таго, каб стварыць якасныя і актуальныя электронныя бібліятэкі беларускай мастацкай літаратуры. Трэба адзначыць, што некаторая праца па алічбоўцы твораў беларускай мастацкай літаратуры і прадстаўлення іх у віртуальнай чытальнай зале праводзіцца Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі, але яна пакуль недастатковая. Нацыянальная бібліятэка з яе магутнымі рэсурсамі магла б стаць агульнадзяржаўным цэнтрам, які б мэтанакіравана ажыццяўляў дзейнасць па стварэнні якаснага кантэнту беларускай мастацкай літаратуры ў кіберпрасторы. Аднак намаганняў толькі яе спецыялістаў у гэтай справе недастаткова. Рэалізаваць названую мэту могуць сапраўдныя прафесіяналы ў галінах інтэрнет-тэхналогій, бібліятэчнай справы, літаратуразнаўства і беларускай філалогіі, аховы аўтарскага права. Тады не ўзнікне праблем, звязаных з доступам да рэсурсаў, электронныя бібліятэкі будуць мець якаснае праграма-тэхналагічнае і лінгвістычнае забеспячэнне, не будзе парушацца закон аб аўтарскім праве і сумежных правах.

Інтэрнет-тэхналогіі адкрываюць вялікія магчымасці для выкарыстання і папулярнызацыі разнастайных рэсурсаў нацыянальнай літаратуры, бо дзякуючы ім можна прадставіць не толькі апублікаваныя, але і архіўныя матэрыялы (што важна для навукоўцаў), зрабіць віртуальныя падарожжы па мясцінах, звязаных з жыццём і творчасцю пісьменнікаў, з падзеямі, апісанымі ў творах, прадставіць інтэрпрэтацыю твораў у музыцы і жывапісу. Та-

кія шматпланавыя рэсурсы будуць карыснымі не толькі для азнаямлення сусветнай і нацыянальнай супольнасці са здабыткамі беларускай літаратуры, але для навуковай і вучэбнай дзейнасці.

1. *Алешин, Л.И.* Классификация информационных ресурсов электронных библиотек: по результатам поиска в Интернете // Л.И.Алешин // Библиография. – 2003. – № 4. – С. 3–7.

2. *Беларуская* інтэрнет-бібліятэка “Камунікат”. – Рэжым доступу: <http://kamunikat.org/>. – Дата доступу: 15.02.2010.

3. *Беларуская* палічка: беларуская электронная бібліятэка. – Рэжым доступу: <http://knihi.com/>. – Дата доступу: 15.02.2010.

4. *Беларуская* электронная бібліятэка. – Рэжым доступу: <http://bellib.net/>. – Дата доступу: 15.02.2010.

5. *Белорусская* цифровая библиотека. – Режим доступа: <http://library.by/>. – Дата доступа: 15.02.2010.

6. *Библиотека* художественной литературы: biblioteka.by. – Режим доступа: <http://www.biblioteka.by/copyright.htm>. – Дата доступа: 15.02.2010.

7. *В мире* больше миллиарда интернет-пользователей. – Режим доступа: <http://www.cnews.ru/news/line/index.shtml?2009/01/26/335681>. – Дата доступа: 15.02.2010.

8. *Википедия*. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki>. – Дата доступа: 15.02.2010.

9. *За год* количество пользователей Интернет в Европе увеличилось с 40 до 250 млн. – Режим доступа: <http://ko.com.ua/node/35652>. – Дата доступа: 15.02.2010.

10. *Кнігарня*: творы і біяграфіі беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. – Рэжым доступу: <http://znychka.ucoz.com/>. – Дата доступу: 15.02.2010.

11. *Количество* пользователей Интернет увеличится до 2.2 млрд к 2013 году. – Режим доступа: <http://uaftp.org.ua/node/68>. – Дата доступа: 15.02.2010.

12. *Літара.net*. – Рэжым доступу: <http://litara.net/>. – Дата доступу: 15.02.2010.

13. *Международный* год языков. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/events/iyl/brochure/index.shtml#norm>. – Дата доступа: 15.02.2010.

14. *Многоязычие* в информационном обществе. – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2003/trud/tom1/sec/Doc2.HTML>. – Дата доступа: 15.02.2010.

15. *Мотульский, Р.С.* Общее библиотековедение / Р.С.Мотульский. – М.: Либерея, 2004. – 224 с.

16. *Названы* самые популярные языки Интернета. – Режим доступа: http://www.mignews.com/news/society/world/140708_165400_71469.html. – Дата доступа: 15.02.2010.

17. *Поощрение* и сохранение языков. – Режим доступа: <http://www.un.org/russian/>. – Дата доступа 15.02.2010.

18. *Сколько* интернет-пользователей в Беларуси? Мнения экспертов. – Режим доступа: <http://it.tut.by/news/97123.html>. – Дата доступа: 15.02.2010.

19. *Справочник* библиографа / науч. ред.: А.Н.Ванеев, В.А.Минкина. – СПб.: Профессия, 2002. – 528 с. – (Сер. “Библиотека”).

20. *Транснациональные* электронные ресурсы. – Режим доступа: <http://lib.nspru.net/internet/>. – Дата доступа: 15.02.2010.

21. *Филиппова, Л.Я.* Информационно-библиотечные ресурсы Интернет / Л.Я.Филиппова. – Харьков: К-Центр, 1998. – 78 с.

22. *Черниченко, С.Н.* Роль интернет-ресурсов в системе средств изучения литературной темы / С.Н.Черниченко // Эйдос: интернет-журнал. – 2004. – 20 апреля. – Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2004/0420.htm>. – Дата доступа: 15.02.2010.

23. *ЮНКТАД* опубликовала новый доклад об информационной экономике. – Режим доступа: <http://gtmarket.ru/news/state/2008/02/12/1671>. – Дата доступа: 15.02.2010.

ZH.ROMANOVA
**INFORMATION RESOURCES OF THE BELARUSIAN ARTISTIC LITERATURE IN
THE INTERNET NETWORK**

The article researches information resources of the Belarusian artistic literature presented in the Internet network. Whereas the artistic literature is a part of a national culture, popularization and dissemination of the Belarusian culture, language, possibility of access thereto of the world community, and as a result the expansion of the intercultural communication and mutual understanding between nations depend on how full and comprehensively it is presented in the cyberspace.

The article analyses foreign, Russian and Belarusian searching systems and catalogues of the Internet network. The analysis reveals the system of the Internet resources of the Belarusian artistic literature, advantages and disadvantages of the most popular sites. The problem is considered in the light of the UNESCO policy in relation to the maintenance of a cultural and linguistic variety in the cyberspace.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ